

Tomasz Krzyżewski,
Zakaz konkutowania w polskim i unijnym
prawie antymonopolowym,
Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2022, ss. 276

Przedmiotem recenzowanej książki jest problematyka zakazu konkutowania i zarazem ocena tego zakazu na gruncie przepisów polskiego i unijnego prawa antymonopolowego. Tak ujęty przedmiot książki ma doniosłe znaczenie praktyczne. Zastosowanie w praktyce klauzuli zakazu konkutowania w postaci zakazu podejmowania działalności konkurencyjnej oraz klauzul wyłączności przez przedsiębiorców działających na różnych rynkach właściwych jest bowiem niezwykle częste, co dotyczy zarówno porozumień przedsiębiorców, unilateralnych praktyk stosowanej przez przedsiębiorców posiadających pozycję dominującą, jak i postanowień akcesoryjnych stosowanych przez przedsiębiorców w ramach przeprowadzanych przez nich transakcji koncentracyjnych.

Już na wstępie należy zwrócić uwagę, że niewątpliwą zaletą książki jest jej spójna i podporządkowana celowi opracowania konstrukcja, oparta na, opatrzonej wstępem, logicznie skomponowanych pięciu rozdziałach.

W pierwszym rozdziale pracy przedstawiono źródła polskiego i unijnego prawa antymonopolowego oraz podstawowe pojęcia konieczne z punktu widzenia analizy zakazu konkutowania czy cele prawa antymonopolowego. Rozdział drugi obejmuje analizę zakazu konkutowania stosowanego jako elementu zawieranych przez przedsiębiorców porozumień wertykalnych, a także ocenę tych porozumień przez Prezesa UOKiK, Komisję Europejską oraz właściwe sądy. Istotną część tego rozdziału stanowią rozważania dotyczące ograniczenia konkurencji w postaci zakazu konkutowania w najczęściej spotykanych modelach dystrybucji, tj. dystrybucji wyłącznej, dystrybucji selektywnej, franchisingu oraz dystrybucji opartej na umowie agencyjnej, a także w połączeniu z innymi ograniczeniami konkurencji – sprzedażą wiążaną, ograniczeniami cen odsprzedaży oraz ograniczeniami zawieranymi w porozumieniach o zarządzaniu kategorią. Rozdział trzeci obejmuje rozważania dotyczące zakazu konkutowania stosowanego jako elementu zawieranych przez przedsiębiorców horyzontalnych porozumień kooperacyjnych, łącznie z oceną stosowania tych porozumień w praktyce przez organy antymonopolowe i sądy. W szczególności, przedmiotem badania objęto problematykę stosowania i oceny klauzul zakazu konkutowania w porozumieniach specjalizacyjnych oraz badawczo-rozwojowych, stanowiących szczególne kategorie porozumień horyzontalnych i podlegających wyłączeniom grupowym zarówno w unijnym, jak i w polskim porządku prawnym. Przedmiotem rozdziału czwartego jest analiza zakazów konkutowania w odniesieniu do przedsiębiorców posiadających pozycję dominującą na rynku właściwym; analizę tę uzupełnia również ocena tego zakazu przez organy antymonopolowe i właściwe sądy. Istotną częścią tego rozdziału jest także analiza podejścia sądów unijnych do szczególnej formy zakazu konkutowania, jaką są rabaty lojalnościowe i rabaty o skutku lojalnościowym. W rozdziale piątym przeprowadzono wszechstronną analizę regulacji odnoszących się do klauzul zakazu konkutowania zawieranych

w transakcjach koncentracyjnych. Podobnie jak w pozostałych rozdziałach, przedmiotem badań objęte zostało również stosowanie zakazu przez organy antymonopolowe i sądy. Każdy z rozdziałów zakończony został przedstawieniem wniosków częściowych, do których doprowadziły Autora przeprowadzone badania. Ostatnia część pracy zawiera całościowe podsumowanie przeprowadzonych badań wraz z końcową konkluzją.

Recenzowana książka zasługuje z wielu względów na jej polecenie i to zarówno specjalistom z zakresu prawa antymonopolowego, jak i praktykom, czyli przede wszystkim przedsiębiorcom. Ma bowiem walor w równym stopniu teoretyczny, co czysto praktyczny. Problematyka podjęta przez Autora jest przy tym w pełni aktualna. Literatura przedmiotu w zakresie tematu książki nie jest bowiem pełna; dostępne publikacje dotyczące zakazu konkurencji mają głównie wymiar artykułowy bądź są częścią publikacji odnoszących się do szerszej problematyki. Recenzowana książka wypełnia tę lukę, stanowiąc pełne, dojrzałe i w pełni kompleksowe ujęcie zakazu konkurencji w prawie antymonopolowym. Tym bardziej z zadowoleniem należy przyjąć tego rodzaju opracowanie zakazu konkurencji, ujmowane przy tym z różnych punktów widzenia. Zwłaszcza że problematyka zakazu konkurencji jest wyjątkowo istotna z uwagi na szerokie zastosowanie w praktyce klauzuli zakazu konkurencji bądź to w postaci zakazu podejmowania działalności konkurencyjnej, bądź klauzul wyłączności w odniesieniu do przedsiębiorców działających na różnych rynkach właściwych. Klauzule te stosowane są nie tylko w ramach zawieranych porozumień, lecz także jako element jednostronnych praktyk stosowanych przez przedsiębiorców dysponujących znaczną siłą rynkową, posiadających na danym rynku właściwym pozycję dominującą. Zakaz konkurencji jest wreszcie typowym postanowieniem akcesoryjnym w procesie koncentracji przedsiębiorców. Co istotne, problematyka ta, będąc przedmiotem regulacji prawa polskiego i unijnego, w tym także tzw. prawa miękkiego, ulega znacznej ewolucji, prowadząc do zmiany oceny klauzul zakazu konkurencji na gruncie prawa antymonopolowego, modyfikując ostatecznie praktykę decyzyjną organów antymonopolowych i sądów. Recenzowana książka oparta została na w pełni aktualnym materiale normatywnym, uzupełnionym – co warto podkreślić – o niezwykle bogatą literaturę przedmiotu, stanowiąc bogaty materiał normatywny i bibliograficzny w omawianym przez Autora zakresie.

Na uwagę zasługuje też zwrócenie uwagi przez Autora, że instytucja zakazu konkurencji nie jest jednolita. Zakaz konkurencji występuje zarówno w formie zakazu podejmowania przez przedsiębiorcę działalności konkurencyjnej w stosunku do działalności prowadzonej przez kontrahenta, jak i zakazu wchodzenia przez przedsiębiorcę w określone przez strony relacje handlowe z konkurentami kontrahenta, co – z uwagi na wywołanie odmiennych skutków rynkowych w ramach odmiennych stanów faktycznych i prawnych – nie pozostaje bez znaczenia dla oceny zakazu konkurencji z punktu widzenia prawa antymonopolowego. Ocena ta może mieć w równym stopniu charakter *ex ante* (prewencyjna kontrola koncentracji), jak *ex post* (antykonkurencyjne praktyki), aczkolwiek mogą również zaistnieć sytuacje kiedy to proste rozgraniczenie nie zawsze jest jednoznaczne ze względu na zbieg przepisów. Okoliczności te zostały przez Autora dogłębnie zbadane i zaprezentowane.

W książce nie brakuje też swoistych „perełek”. Przykładem może być sformułowanie na potrzeby analizy własnej, autorskiej definicji efektywnej oceny antymonopolowej. W świetle tej definicji jest to stan, w którym zachowana jest równowaga pomiędzy zapewnieniem przedsiębiorcom

odpowiedniej pewności prawnej co do przewidywanej oceny danego stanu faktycznego przez organy antymonopolowe i sądy a możliwością identyfikacji przez organy antymonopolowe i sądy sytuacji, w których skutki antykonkurencyjne przeważają nad pozytywnymi skutkami rynkowymi. Definicję tę uważam za wyjątkowo trafną i mającą charakter uniwersalny w sytuacji oceny nie tylko klauzul zakazu konkurencji, lecz także w innych sprawach prowadzonych przez organy antymonopolowe. Szczególnie cenne w konstrukcji tej definicji jest odwołanie się Autora do pewności sytuacji prawnej przedsiębiorcy, co w działaniach organów antymonopolowych jest nie zawsze dostrzegane, a w warunkach dyskrecyjnego orzekania – niezwykle istotne.

Książkę Tomasza Krzyżewskiego pt. *Zakaz konkurencji w polskim i unijnym prawie antymonopolowym* polecam z pełnym przekonaniem czytelnikom zainteresowanym instytucją zakazu konkurencji, ale także wszystkim tym, którzy ogniskują swoją pracę na prawie antymonopolowym, zarówno praktykom, jak i teoretykom prawa.

Cezary Banasiński

WPiA UW

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5723-1083>